

לאורו

גליון 44
עקב, ה'תשע"ח

עיונים לאור תורתו של מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

יהדות
ופוסט
מודרניזם

פוסט מודרניזם (ד)
הרב אורי שרקי

ביאור
ל"מידות
הרא"ה"

סוד הנסירה
הרב יצחק חי זאגא

"בינו
שנות
דור ודור"

**אל 'רבנות ירושלים'
פרק מן 'הסאגא'...**
הרב יוחנן פריד

'ואהבת...' 'בכל מאודך'
יובל פרוינד

'החומר והרוח'
הרב חגי לונדן

כח ישראל וקדושתו
הרב שלמה לוי

**מהגלוי הפרטי
לנסתר הכללי**
אלדד פרי

ביאור
ל"אורות
התחיה"

ביאור
ל"אורות
הקודש"

"על ידי הלימוד התדירי הגבוה של פנימיות התורה ורוחניותה,
יכרא לנו בנפשנו מעין נובע,
להחיות את התחיה הלאומית ההולכת ומתנוצצת,
בתחיה אלוהית ממשית, שהיא ראויה לישראל בארץ ישראל"

(אוצרות הראיה)

ואהבת... 'בכל מאורך'

יובל פרוינד

הפסוק ממשיך **בצד המושפע** "בכל נפשך" ומסיים בצד העליון שמתעורר "בכל מארך". **הנשמה נקראת "מאד"** בגלל שהיא כמו **שפע אינסופי העולה על גדותיו, שפע חסר גבולות, מאד-מאד.**

מין הרב קוק זצ"ל מסביר את הציווי "ואהבת את ד' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך" (דברים פרק ו, ו) ככולל את כל מדרגות האישיות - נפש, רוח ונשמה.

אהבת ד' שלנו - כיצד?

כיצד אמור דבר זה להשפיע על אהבת ד' שלנו? הרב, ממשיך ומסביר את ההבדלים בין סוגי האהבה בנפש ברוח ובנשמה: **אהבת ד' שבנפש** מוגבלת בגלל שגם אם ישנה אהבה טבעית לכורא העולם המיטיב ומחיייה את כל הדברים הנפלאים שבעולמנו - עדיין ברגע שישנה חוויה שלילית של רוע וייסורים - הנפש אינה יכולה כבר לאהוב בגלל שהכאב משתלט עליה ו"ממלא" אותה:

"כי הרגש האהבה שבלב אי אפשר כלל שיהיה מצד הנפש למה שהוא מרגיש ממנו דבר מכאיב, כמו שאהבת החולה לרופא החותך אבר המכאיב אינה מצד הנפש, שהרי נפשו מצטערת במעשה זה"

את הנפש לא מעניינים ההסברים על הרופא הנאמן והתכלית של הטיפול הרפואי - הנפש מרגישה את הכאב עד כלות וטועמת את הרוע והייסורים.

אכן, מי שעדיין יכולה לשמור על האהבה במצב של ייסורים היא הרוח שמסוגלת להבין את תכלית הייסורים ולמצוא בהם פשר:

"רק מצד הרוח שהוא הרצון המתרשם אחרי שכבר נקבעה בהכרת השכל תכלית הטוב היוצא מזה".

אך - אהבת ד' צריכה להיות שוטפת ובעורת - הרבה יותר מכל ההבנות של הרוח. אהבה כזו היא רק אהבה של דביקות המגיעה מן הנשמה. אהבת בת המלך למלך, הרעייה לדוד, הענף לשורשו והנשמה למקור מחצבתה. זאת היא האהבה של "בכל מארך" שחז"ל פירשו אותה 'בכל מידה ומידה שמודם לך' אהבה זו מסוגלת להמשיך ולאהוב כנגד כל הסיכויים:

"אבל אהבה להשי"ת צריכה להתגבר מצד דברים שלא ישער כלל תכלית טובם, רק ימשך לאהבת כבודו הגדול לבדו, וזה לא יתרשם בחלק הרצון ולא יתכן גם מצד הרוח, רק בכל מארך, שהיא הנשמה, תוכל לבוא אהבה זו, אשר על כל מדה ומדה שהוא מוודד לך תהא מודה לו במאד מאד, ברומומות ערך ההרגשה השכלית העליונה".

אהבת ד' - במדרגות אישיות האדם

מהו ההבדל ביניהן וכיצד מקרין הדבר על אהבת ד'? נתבונן בפסקה המופיעה בסידור "עולת ראייה" א (עמ' רמט) בה כותב הרב:

"הלב הוא משכן הרוח, ועיקר הבחירה וראשית יסודה הוא בבחינת הרוח, שהוא מדרגת האדם, ועל ידי הרוח מתרוממת הנפש".

הנפש - משקפת את עולם הרגשות הטבעיים של האדם ואילו ה**רוח** היא התודעה והבחירה של האדם. הרוח משפיעה ומעצבת את הנפש. העולם הרוחני - הרצון, השכל, לימוד התורה, האמונה - פועל לאט-לאט על הרגשות והתחושות הטבעיות ומגבש את אופיו של האדם.

אבל יש לזכור כי האדם איננו רק כוחות נפש טבעיים ותודעה רוחנית שאותה הוא בונה באופן עצמאי. כל אלו הם רק הבסיס לגילוי האלוקי, שמעבר לפעולותיו של האדם, הנפש והרוח הם ה'כלים' של אור הנשמה: הרב ממשיך:

"והנה הנפש והרוח מקומם בגוף האדם ומוגבלים בו בודאי, אבל הנשמה אי אפשר כלל שתכנס בשלמותה בגוף, רק מאיר ממנה אור בניצוץ השכל המורגש בגוף, כי לפי גדולתה אי אפשר לה להכנס בכלי ולהגבל בו ולא יוכל הכלי לסבול את האור, ולכן היא נקראת בשם 'מאד' שהוא מורה על הרבוי וההפלגה".

לאמור: הנפש והרוח הם אנושיים. **הנשמה** היא כבר מה ש'מעבר' אך היא ביטוי להצלחה של "להיתפס" בתוך הגוף. היא מתגלה בשכל "גבוה", ברצון טוב, במצפון בוער ובהתעוררויות של תשובה וטהרה. אבל דבר זה הוא תמיד גילוי חלקי. מה שיכול להיתפס בתוך מגבלות המציאות, בתוך הנפש והרוח.

לסיכום, אליבא דהרב זצ"ל יש להסביר את הרצף בפסוק בצורה זו: **הרוח נקראת "בכל לבבך"** והפסוק פותח בה בגלל שעיקר הבחירה הוא ברוח, לאחר מכן

'החומר והרוח'

הרב חגי לונדין

"ראוי לאיש הישראלי להכיר ערך מזונו הפרטי, שהוא מניח בזה אבן אחת בבנין העולם היותר קדוש ונשגב" (עולת ראייה א, עמ' שסה).

על כן, הברכה הפותחת את ברכת המזון היא פועל יוצא ממבטו של משה, האדם המגלם את פסגת השלימות האנושית. מעתה - ידע האדם, ידיעה ממשית וקבועה בנפשו, כי אף בעת בה שקוע האדם באכילתו למען סיפוק צרכיו האישיים הפרטיים - פותח הוא בברכת 'הזן' ומכריז על מטרתה הסופית של האכילה: שהיא לרומם את 'העולם כְּלוֹ' על ידי עיכולו בגוף האדם ונתינת חיים 'לְכָל בְּשָׂר'. החזון הנפרס לעינינו בברכת הזן מסמן לנו מהו המעמד הנפשי האמור להתלוות לפעולת האכילה:

"על כן בהיות האכילה יכולה להשפיל את האדם אל גסות חושי והנאתו הבהמית הפרטית, כבר הוכן לנו בה מראש, בעצת ד', הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, לעלות משפלות הפרט אל רוממות הכלל" (עולת ראייה א, עמ' שסב).

אכן, כדי להוריד אידיאל גדול זה אל המציאות הממשית יש צורך שעם ישראל ימצא בארצו שלו - "הושע תיקן **ברכת הארץ** כיוון שנכנסו לארץ" (שם). בראשית בברכה זו, אנו מודים לד' "על שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבְוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה" ואשר למענה "הוֹצֵאתָנוּ... מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים". המפתח להוצאת התרבות כולה ממיצריה ולפדינה מ'בית העבדים' - הוא קיומו של עם המהווה מופת לאנושות שניתן לה לקיים חיים ארציים מלאי טהרה (על פי מדבר שור, דרוש טז).

העולם בו אנו חיים ופועלים הוא 'עולם החומר'. 'בריאת העולם' המתוארת בפרשת בראשית היא פלא היצירה האלוקית הבאה מן האין והופכת אל היש. וכמקובל להשתמש בביטוי שאין בו כדי להסביר רציונלית, אך יש בו כדי למצות את העניין כי **הבריאה - היא יש מאין**.

על כן ייקרא בפינו, תמיד, העולם המוחשי **עולם החומר** והוא שונה ו'נחות', כמובן, מ'**עולם הרוח**'. בעולם החומר - נשתמש בחושים והם מטבעם 'גשמיים' ומאידך תפיסתנו המצומצמת בעולם הרוח - היא על חושית, שכלית יותר, 'מעלה' את האדם - כלפי שמים, כלפי בורא העולם הוא מקור הקודש והקדושה.

חווית האכילה בהיותה חוויה חומרנית, עלולה על כן להשפיל את האדם, ולמנוע ממנו את הקשר והזיקה לעולם הרוח, הטהור יותר.

ברכת המזון - מרוממת מהשפלה חומרית

כדי להתרומם מהשפלה זו תוקנה ברכת המזון. הנחלקת לחמישה חלקים (ובלשון חז"ל: 'חמש ברכות') ברכת הזן, ברכת הארץ, בונה ירושלים, 'הטוב והמטיב' וכן הנספחות לחתימת הברכה.

במסכת ברכות (דף מה, ב) למדנו כי "משה תקן להם לישראל **ברכת הזן** בשעה שירד להם מן - לאמור: השלב הראשון בקידוש האכילה הוא הרמת המבט אל האידיאל העתידי, אל נקודת השאיפה: גם בשעת האכילה, בעת העיסוק במילוי הצרכים הגופניים:

הגיליון מוקדש לע"נ

ר' אברהם בן פריחה ז"ל • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל • ר' אברהם בן לאה ז"ל

ברכת 'הטוב והמטיב'. תוקנה כנגד קו חשיבה מעין זה. חז"ל קבעו כי:

"הטוב והמטיב" ביבנה תיקונה כנגד הרוגי ביתר, דאמר רב נחמן אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה 'הטוב והמטיב', 'הטוב' - שלא הסריחו, 'המטיב' - שניתנו לקבורה" (ברכות מח, ב).

חורבן ביתר היווה שעת הדמדומים האחרונה של מלכות ישראל. והנה, אף בנקודת שפל זו התגלתה ההשגחה האלוהית ולא הסריחו גוויות גיבורי האומה בביתר... הרוח גבר על החומר.

חכמי יבנה ראו בנס 'קטן' זה סימן אלוהי לדורות כי האומה הישראלית, למרות שנדמית בימי הגלות כגוף מת - **"כובשת שהיא נכבשת, מנצחת כשהיא מנוצחת, מקובצת בפזיורה ומושללת בשיעבודה"** (אורות הקודש ב, עמ' ש), כלומר גם בשעת הירידה - צפונים בעם ישראל כוחות אדירים. "הוא" לא רק "הטיב" עמנו בעבר - בימי משה, יהושע, דוד ושלמה; "הוא מטיב" - לנו גם בעומק מרירות ההווה; ועל כן "הוא ייטיב לנו" - אף בעתיד.

על גבי כל מה שנבנה עד כה, ניסחו גדולי האומה במהלך הדורות תפילות החותמות את הברכה. תפילות המבטאות את תמצית השאיפות הרוחניות של עם ישראל:

תחילה, **"הֲרַחֵם הוּא יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד"** - מתוך קיומה של המלכות הישראלית עליה דובר בברכות הקודמות אנו מבקשים את הופעת **מלכות ד'** עלינו; **"הֲרַחֵם הוּא יִתְבַּרַךְ בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ"** - מלכות ד' תביא **שפע ברכה** בעולמות כולם; **"הֲרַחֵם הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דְּוָרִים"** - מלכות ד' תיתן את השבח, קרי, לא רק שפע כמותי אלא אף **שפע איכותי** (על פי עולת ראייה א, עמ' קצח); לאחר מכן אנו פורסים את בקשותינו הפרטיות; ולסיום, אנו מגיעים אל האידיאל המשיחי של אחרית הימים: **"הֲרַחֵם הוּא יִזְכֵּנוּ לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא"** בהם יגדיל ד' את "ישועות מלכו", יעשה "חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ" הלא הוא "דָּוִד וְזָרְעוֹ", ו"יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל" - יביאנו למצב ההרמוני בו כל כוח ימצא את מקומו השלם.

מכל מכלול ברכת המזון המלווה את קורותיה של האומה הישראלית, מכלול הפותח בהנאה הפרטית של האכילה ומרים את מבטנו עד ימות המשיח - נבנה האדם. בכל אכילה ואכילה במהלך היום:

"ראוי לאיש הישראלי להכיר ערך מזונו הפרטי, שהוא מניח בזה אבן אחת בבנין העולם היותר כללי והיותר קדוש ונשגב, ומה מאד תתרומם נפשו וידע כי הוא יושב על השולחן אשר לפני ד'" (עולת ראייה א, עמ' שסה).

טהרה זו מופיעה גם בגופנו ממש - ב"כְּרִיתָךְ שְׁחַתְמָת בְּכַרְנוֹ". וכדי למעט את התאוה המינית מוטבע אות הברית בכשרנו המאפשר לכן האנוש להיות חלק משרשרת הדורות ובכן להתחבר לחיי הנצח (על פי אורות הקודש חלק ג, עמ' רצח). שלישית, על גבי החיים הממלכתיים המקודשים וברית הבשר המוטבעת בגופנו - מופיעה **תודעתנו** הרוחנית: **"תוֹרְתְךָ שְׁלֹמְדָתְנוּ" ו"חֻקֶיךָ שְׁהוֹדַעְתָּנוּ"**.

קידוש המציאות הארצית

אחרי ברכות אלו אנו מגיעים לברכת **'בונה ירושלים'** - "דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים" (ברכות מח, ב). שהרי עם כניסתה של האומה הישראלית לארץ והתבססותה הראשונית לאחר זמן, נבנית קומה נוספת - הקומה הממלכתית-מדינית. אף כאן חוזר הצורך לקדש את המציאות הארצית. האומה זקוקה, מעבר להימצאותה הגיאוגרפית בארץ ישראל - אף לריבונות ועצמאות מדינית. כאשר בניית המלכות הישראלית נעשית בשני שלבים:

בשלב ראשון - דוד מלך ישראל מכונן את המלכות הישראלית בירושלים ומכרית את אויבי האומה עבור המטרה הלאומית-הפרטית: **"עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ... וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ"**, ואילו בשלב שני - שלמה בנו מרחיב את המעגלים ומתקן את **"הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ"** למענה של האנושות כולה, כדבריו בחנוכת בית המקדש הראשון (מלכים א ח, מא): **"אתה תשמע... גם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך"** (על פי עולת ראייה א, עמ' שסד-שסה).

נראים הדברים, כי במונן מסויים ישנה כאן מעין 'הענתקה' מאותו תהליך שתואר בחווית בריאת העולם - קידושה של ירושלים, הממשית והחומרית, ובניית הקודש והמקדש בתוכה - אף הם תיאור מצב של העלאת החומר אל דרגת של קדושה.

ימי פסגת השיא של האומה התרחשו בימי מלכות דוד ושלמה אולם אחריהם התרגשו ובאו ימי החורבן.

שימור הגובה - גם בגלות

יכול היה האדם לטעות ולומר כי כעת, במציאות הגלותית, בשעה שמפסקת "חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמיים" (ברכות לב, ב), אין יכולת לשמר את הגובה הרוחני של ימי המקדש, האמנם העולם החומרי - ופעולת האכילה בכללו - יהיו מכאן ואילך 'מופקרים' כעת לשלטון היצרים השפלים?

כח ישראל וקדושתו

אורות התחיה,
משנה טו

הרב שלמה לוי

מנופי הארץ: ההרודיון

קדושה - הקדושה המתגלה משורשה בעולם העליון נמשכת אל העולם הזה, מופיעה מתוך ההכרה של אחדות ד' ואחדות ההויה, הקדושה מאירה את העולם בכל ערכי החיים.

יעקב במעבר יבק

יעקב אבינו בשוכו מדודו לכן הארמי, עובר במעבר יבק, לפני המפגש עם עשו אחיו:

"וַיִּקַּח עֵשָׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֵר אֹתָם מַעְבַּר יַבֶּק. וַיִּקְחֵם וַיַּעֲבֵר אֶת הַנְּחָל וַיַּעֲבֵר אֶת אֲשֶׁר לוֹ. וַיִּזְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר" (בראשית פרק לג,מו)

יעקב מבקש לעבור את מעבר יבוק, מעבר זה יביא אותו לשינוי תודעתי-מהותי. השינוי יבוא לידי ביטוי כאשר יעקב יאחז גם בדרכו של עשו אחיו, להנהיג את החומר, את כוחות הטבע. אך בשונה מאחיו עשו, יקדשם ויעלם אל שורשם, היינו אל המקור האלוהי.

יעקב אבינו עובר את **מעבר יב"ק** במובן של העלאה וקידוש הטבע, יעקב מאחד את עולם הטבע, מכוח המתפרץ לחופשי לכוח רוחני מאורגן באורגן חיים, אשר יש בו יצירה וחיידוש אבל נבנה מתוך מסגרת קדושה. התורה מאירה את כוחות החיים של הפרט, אבל החידוש היותר גדול שלה הוא הארת החיים של הכלל, במקדש וממשלה, בנבואה וחכמה.

כאשר חיי האומה בריאים ותקינים יש בהם: מקדש - מרכז הקודש של האומה, ממשלה - שהיא הנהגה ציבורית ממלכתית על ידי מלך או הנהגה ציבורית אחרת, נבואה וחכמה וכן תלמידי חכמים - העוסקים בלימוד והפצת התורה בישראל, וכן נביאים העוסקים בעבודת הדביקות בד' יתברך.

כְּשֶׁכַּח יִשְׂרָאֵל גָּדוֹל וְנִשְׁמָתוֹ מֵאִירָה בְּקִרְבּוֹ בְּהוֹפְעָה וְעִנְפָיו הַמְעֻשָּׂיִים מִתְקַנְיִם, בְּסִידוֹר מְלֵא, בְּקִדְשָׁה בְּיַחֲוֹד וּבְבִרְכָה, בְּמִקְדָּשׁ וּמִמְשָׁלָה, בְּנִבְאוֹהָ וּחְכָמָה,

אִז הַהִתְרַחֲבוּת לְצַד הַחַל, לְעִינּוּגֵי הַחוּשִׁים הַרוּחָנִיִּים וְהַגְּשָׁמִיִּים, לְהַצָּחָה תְּדִירִית וּפְנִימִית לְתוֹךְ חַיֵּיהֶם שֶׁל הַמּוֹן עַמִּים וְלְאֻמִּים שׁוֹנִים, לְמַפְעֲלֵיהֶם וְסִפְרִיּוֹתֵיהֶם, הַתְּגַבְרוּת עַז הַחַיִּים הַטְּבַעִיִּים, כָּל אֵלֶּה טוֹבִים הֵם וּמְסֻגָּלִים לְהִרְחִיב אֶת אֹר הַטּוֹב.

וְהַתְּחוּם אַרְךָ הוּא: "ב מִיל כְּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כְּלוּ, הַכּוֹפֵל בְּאֵמַת אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּאִיכוֹתוֹ, "יִצַּב גְּבַלַת עַמִּים לְמַסְפֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

הופעת התורה בחיי האומה

התורה מחייה בעוצמתה הפנימית את כל רובדי החיים, של האומה הישראלית והעולם בכלל. בראש ובראשונה היא מאירה ומופיעה את הקודש בעולם, ומתוך כך כל הענפים היונקים מוארים גם כן, כגון: האמנות, התרבות, היצירה, והשירה שהם 'ענפי הרוח' שבאומה וגם בעולם. הדבר בא לידי ביטוי במיוחד במנורה שבמקדש, הנר המערבי האמצעי שממנו יוצאים שלושה קנים ימינה ושלושה קנים שמאלה, מלמדים על יניקת החכמה והתרבות מהנר המרכזי שהינו נר התורה והקדושה.

כאשר מערכות החיים של האומה, נבנים על שלוש העקרונות: יחוד, קדושה, וברכה.

יחוד - היא המדרגה הראשונה בהכרה התודעתית, בה אנו צריכים לאחד ולתפוס את האחדות האלוהית המתגלה בעולם.

ברכה - מתוך ההבנה שהעולם הוא אחדותי, מקורו הוא בעולם העליון ומשם נמשכת הברכה לעולם.

הדעות של אריסטו - היינו שאת הטוב שבדבריו הכניס לכתביו ואת שאינו ראוי השאיר מחוץ למחנה ישראל. ומסיק הרב:

"ויש גם כן מין שלישי של מחשבות של אמת ושל קדושה שהן מיוחדות דווקא לישראל, לא רק מצד הסגנון כי-אם מצד התוכן והפנים, ומי שבא לערב בדברים הללו נטיעים של חוץ הרי הוא מערבב ופוגם."

לאלה לא יועיל שום שינוי צורה, ושום ייפוי סגנון, מצדן הננו: "עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב". אמנם הרגל גדול, בקיאות מיוחדת, וחרירות מורגלת, צריכה היא המחשבה עד שתוכל לבקר בבירור בין אלה החלקים, שלא להחליף מין בשאינו מינו. על כן נמצא בין גדולי הדורות אחרים משתמשים מכל הבא לידם מטובי חכמי האומות, אפילו בדברים היותר נשגבים, ואחרים בורחים מזה לגמרי, ואחרים שעומדים בתוך, נוטים לכאן ולכאן, מקרבים בימין ומרחיקים בשמאל, וישנם גם כן להיפך, שזה הכל תלוי באותו החלק שהעניינים הנדברים מגיעים לשם, והרגש הקדוש הפנימי מנחה את קדושי הרעיון למטרה היותר טובה, "עין ד' אל יראיו" - "ותומת ישרים תנחם".

י"ב מיל כמחנה ישראל כולו

חכמים תיקנו שאסור לאדם ללכת יותר מ-יב מיל (11,520 קילומטר לשיטת הגר"ח נאה) וזה נלמד מהפסוק:

"שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אֶל יְצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ" פסוק זה נאמר לדור המדבר, ומחנה ישראל היה אז י"ב מילין, ועל זה נאמר להם שלא יצאו ממקומם, מעבר לי"ב מילין.

ביאר האר"י הקדוש (פרי עץ חיים לר"ז) בשער השבת:

"והנה כבר ידעת, כי בתחילה היה שיעור תחומין מן התורה, כשיעור מחנה ישראל, שהוא י"ב מילין, שהם ג' פרסאות. וטעם העניין, שהיו יכולין לצאת עד י"ב מילין, ולא יותר, שלא להדביק קדושה בקליפה ביום השבת, כי היא מעלת שבת, כי היא מתרחקת אז מהקליפות לגמרי."

מין הרב זצ"ל מבאר את מושג י"ב מילין ביחס של האומה הישראלית, כלפי עולם הטבע, אומות העולם, התרבות והאומנות, כאשר הייתה האומה בשלמותה הראויה לה (י"ב מילין) אז היא כללה את כל ההבנות והתפיסות, אך כאשר ירדה האומה ממצבה הנעלה, אזי אפשר לצאת בשבת רק אלפיים אמה ולא יותר, ההשפעה והיחס מצטמק, עד לביאת משיח צדקו, במהרה בימינו, אמן.

חיים כאלה מאפשרים פתיחות אל עולם החול מתוך הקודש, פתיחות אל העולם האינטלקטואלי והחוויתי, הבנה ותפיסת החיים אצלם עמים אחרים, לקבל מהם את הטוב המופיע בהם.

החול, הטבע, החושים, הענוגים, כל אלה הם המשך של הופעת הנשמה ומצוות התורה. אין דבר שאינו יונק מן הקודש **"וְאֵתָהּ מְחִיָּה אֶת-כָּלָם"**, ומעלת הטבע שהקודש המופיע בפנימיותו הוא גדול לאין ארוך מיכולתנו להשיגו.

"הקודש - יונק מן החול"

מין הרב זצ"ל (מאמרי הראי"ה) מבשר לנו בשורה גדולה ועמוקה:

"הגיע הזמן לפרסם בעולם. שהקודש - האידיאליות העליונה הראויה להיות נכספת מכל צדיקים, מכל ברי לב - הוא יונק מהחול. כמו שהצימות יונק מהדומם וכמו שהחי והאדם ניזון ממה שהוא למטה ממדרגתו כהיה ואז יבא התור בעולם, שרוח הקודש ושאיפת הקודש יהיו הגורמים האדירים לבניין העולם ושכלולו, ויסור אז מהעולם אותו המצב של המאירה העתיקה הרויבצת עליו. המתבטאת במאמר הפילוסופי המוסרי של החסיד בחוה"ל: "שכל מה שמוסיף העולם יישוב, מוסיף השכל חורבן", ויהיו יישוב השכל ויישוב העולם הולכים בהדדיות גמורה, ויהיה כבוד ד' לעולם וישמח ד' במעשיו."

החול והקודש אינם אמורים להיות במלחמה כאשר הם מופיעים בשלימותם הראויה להם. לכן היכולת במצב מתוקן היא לקלוט ולקבל גם מאומות העולם ידיעות ומחשבות מתוקנות.

בספרו 'עקבי הצאן' (במאמר 'המחשבות') עוסק מין הרב זצ"ל בשלושה סוגי מחשבות: מחשבות כלל אנושיות, מחשבות משותפות בין ישראל לאומות העולם, ומחשבות המיוחדת לישראל בלבד.

מחשבות כלל אנושיות וקדושות, המשותפות לכלל האנושות - יכולות להתחבר לאומה הישראלית וכך נהגו גדולי הדורות מעולם לקבל באהבה את הנאמר והנלמד מהם.

מחשבות משותפות לאומות העולם ולישראל המופיעות בלבושים ובצורות שונות, המתאימות לכל אומה לפי אורחות חייה ומנהגיה. צריך שימת לב מאין באות אלו מתוך הכוונה לשמור את האופי המיוחד של האומה ולקלוט 'דרך מסננת' את הראוי והטוב, בכחינת מה מסופר על הרמב"ם 'שגייר את

מהגלוי הפרטי לנסתר הכללי

מערכת חכמת הקודש,
אורות הקודש, פרק כה

אלדד פרי

סיום סדר ב'

פרק זה הוא סיומו של סדר ב' בשעה טובה, סדר העוסק ב-'**איחוד הנסתר והנגלה**'. הסברנו והבנו כי מרן הרב זצ"ל מבאר היטב כי 'הנסתר והנגלה הם עניין אחד', ואין הפרדה אמיתית ביניהם, נשאלת השאלה מה קודם למה? הרי סוף כל סוף לא ניתן לגשת אל שניהם במקביל?

הרב מלמד אותנו שהגלוי הפרטי יגלה לנו את הנסתר הכללי:

"כל חלק גלוי שאינו מוכר כראוי, בין מן התורה, בין מן העולם, הוא כמו מסך מבדיל שמסתיר את האור הנשגב של החלק החבוי והנסתר, שאינו מושג כי אם בצפייה פנימית בהירה.

ובחק זה נעוצה היא החובה של השקידה התדירית, להרבות תורה וחכמה.

בתור יוצא מן הכלל, יש שאיזה סדק מתהווה בכותלי המערה, הסותמת את האורה העליונה, והאור החבוי מתנוצץ פתאום, שלא על פי הדרך המודרג של הידיעות הגלויות. נסים כאלה צריכים לקבל בשמחה, **אבל אין סומכין על הנס.**

והסדר התדירי הוא לבא מן הגלוי אל הנסתר, מהפרטים אל הכלל."

הסדר הוא ברור, מן הנגלה אל הנסתר. יחד עם זאת, אין דרך לגלות בשיטה הנגלית את החבוי והנסתר. ברגע שאדם שוקד בכל מאווד בלימוד הנגלה והנסתר נפתחים בפניו סדקים מעולמות עליונים. סדקים אלה מאפשרים לאור גדול לנצנץ, כעין הבזק של ברק, ולהותיר באדם הנפעם רגש

התפעלות שאין דרך אחרת לפגוש. אנו רואים כי הרב סבור ששקידה היא תנאי הכרחי לכך. על כן, כל המייחסים לעצמם התגלויות, למרות היותם אנשים שלא שקדו ולא מכירים את פשטי ורזי התורה, מוכרח שאין הם דוברים אמת.

הרב קורא להתנוצצות זו '**נס**' אך מזכיר וקובע שאין סומכין על הנס במסכת פסחים דנה הגמרא (דף סד, ב) בשאלה 'האם מותר לסמוך על הנס?' ומביאה בעניין זה מחלוקת בין אביי לרבא, והרב מכריע כרבא (שכן הלכה כמותו למעט יע"ל קג"ם) ועל כן מזכיר לנו ומסיק כי אין תחליף לשקידה.

מערת משה ואליהו

במסכת מגילה למדנו בגמרא:

"ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן: אלמלי נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלוא נקב מחט סדקית, לא היו יכולין לעמוד מפני האורה שנאמר: 'כי לא יראני האדם וחי'" (שמות לג, כ) (מגילה, דף יט, ב).

במסכת פסחים (דף נד, א) מובא כי המערה שעמדו בה משה ואליהו הנביא היא מאותם עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. היינו, כמו כל הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות (פי הארץ שבלעה את קורח, פי הבאר, פי האתון וכו') מדובר בעניין לא טבעי ולא מתאפשר על פי כללי הפיזיקה. ברור, שכדי שיוכל האדם "לראות" את כבודו של הקב"ה, עליו לצאת ממגבלות הזמן והמרחב. היציאה הזו ממגבלות הזמן והמרחב קרואה על ידי רבי יוחנן **"מערה"**, או בשמה בתורה **"נקרת הצור"**. (שמות פרק לג, כב)

פוסט מודרניזם

(חלק ד)

הרב אורי שרקי

'החלל הפנוי' - המשך

שואל רבי נחמן מברסלב: מנין באות הקושיות של האפיקורסים? ועונה: מהחלל הפנוי. ריבונו של עולם קבע ערכים, אבל לפני שהוא קבע אותם לא היה ערך המודד את הערכים. כלומר לפני כל מערכת ערכית צריך להניח איזה חלל פנוי קדם-ערכי. יוצא לפי זה, שמי שאומר שאין ערכים, יש לו אינטואיציה של החלל הפנוי שקדם לעולמות; משם זה בא, ומשום כך קשה כל כך להילחם באפיקורסות הזו, שכן היא מגיעה ממקום גבוה מאוד.

לכן אומר כאן רבי נחמן:

וְעַל כֵּן אֵלֹה הַקְּשִׁיּוֹת הַבְּאִים מִשָּׁם, מִבְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי, אֵי אֶפְשֶׁר בְּשׁוּם אִפֵּן לְמַצֵּא לָהֶם תְּשׁוּבָה הַיְנוּ לְמַצֵּא שֵׁם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵלֹה הִיּה מוֹצֵא שֵׁם גַּם כֵּן אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִם כֵּן לֹא הָיָה פְּנוּי, וְהָיָה הַכֹּל אֵין סוּף כִּנ"ל.

ואם היה הכול אינסוף, העולם היה מתבטל. לכן חשוב שתהיה אפיקורסות כזו בעולם שמקורה מן החלל הפנוי, זה תנאי לקיומו של העולם.

וְעַל כֵּן עַל הָאֶפִיקוֹרְסִית הַזֹּאת, נֹאמֵר (משלי ב): "כֹּל בְּאֵיהָ לֹא יִשׁוּבוּן". כִּי אֵין שׁוּם תְּשׁוּבָה עַל הָאֶפִיקוֹרְסִית הַזֹּאת, מֵאַחַר שֶׁבֵּא מִחֲלָל הַפְּנוּי שְׁמִשָּׁם צִמְצָם אֶלְקוּתוֹ כִּבְיָכוֹל.

אם כן, יש שני סוגי אפיקורסות: זו הבאה משבירת הכלים וזו הבאה מהחלל הפנוי. על הראשונה יש תשובה, ועל השנייה אין תשובה.

וכפי שאמר רב נחמן בסוף פסקה א: למרות שלא ניתן להבין, לעתיד לבוא יבינו - "ועל כן אי אפשר להשיג כלל בחינת חלל הפנוי, עד לעתיד לבוא". ומכאן שע"פ האמונה של עם ישראל ריבונו של עולם נמצא גם היכן שהוא לא נמצא. כך שבניגוד לאמרתו המפורסמת של הרבי מנדל מקוצק, שאלוהים נמצא היכן שנותנים לו להיכנס, אומר רב נחמן: אלוהים נמצא בכל מקום, ובמיוחד במקומות שבהם הוא לא נמצא; דווקא שם הוא נמצא מאוד. זוהי אמונה פרדוקסאלית. כמו כן אומר רבי נחמן במקום אחר, שאלוהים שאין עליו קושיות זה אלוהים קטן, כי הוא נמדד לפי הכלים של ההכרה האנושית.

ישראל - על ידי אמונה עוברים על החכמות

עתה עובר רבי נחמן ל'פאזה' נוספת:

רַק יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי אֱמוּנָה עוֹבְרִים עַל כָּל הַחֲכָמוֹת, וְאֶפִּילוּ עַל הָאֶפִיקוֹרְסִית הַזֹּאת הֵבֵא מִחֲלָל הַפְּנוּי. כִּי הֵם מֵאֱמִינִים בְּהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵי שׁוּם חֲקִירָה וְחֲכָמָה, רַק בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין (רע"מ פנחס רכ"ה). נִמְצָא שֶׁהוּא כִּבְיָכוֹל בְּתוֹךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְסוֹכֵב כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת הַפְּרָשׁ כִּבְיָכוֹל, בֵּין הַמְּלוּי וְהַסִּיּוּב. שֵׁאֵם לָאוּ, אִם כֵּן הַכֹּל אֶחָד.

אך על ידי בחינת החלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו כביכול, ובתוכו ברא את כל הבריאה. נמצא שהחלל הפנוי מקיף את כל העולם, והשם יתברך שהוא סובב כל עלמין, מסבב גם על החלל הפנוי.

מוצא עליהם תשובה, הינו שהיה מוצא בהם את השם יתברך, אם כן לא היה חלל הפנוי, ולא היה אפשר להתהוות הבריאה.

אבל באמת לאמתו בודאי יש עליהם תשובה, ובודאי יש שם אלקותו יתברך. אבל על ידי חקירות נשקעים שם, כי אי אפשר למצוא שם את השם יתברך, מאחר שהוא בחינת חלל הפנוי. רק צריכינן להאמין שהשם יתברך סובב גם עליו, ובודאי באמת גם שם יש אלקותו יתברך.

...ועל כן השם יתברך נקרא "אלקי העבריים" (שמות, ג), מלשון (יהושע כד): "עבר הנהר" (רש"י בראשית לט, ע"פ איש עברי) 'לשון צדדין'. הינו שאלקותו מסבב גם על החלל הפנוי, הבא על ידי הצמצום שצמצם האור לצדדין.

וכן ממשיך רבי נחמן (פסקה ג):

אך דע, אם יש צדיק גדול שהוא בחינת משה, הוא צריך דוקא לעין בדברי האפיקורסית אלו.

כל זה לכאורה מאוד דואלי, כי הרי אסור לעיין בחכמות האלו. אבל עתה אומר רבי נחמן: אם אתה משה או 'בחינת' משה, אתה חייב:

ואף שאי אפשר לישובם כנ"ל, על כל זה על ידי עיונו שמעיין שם, הוא מעלה משם כמה נשמות שנפלו ונשקעו בתוך האפיקורסית הזאת.

עצם הידיעה שהצדיק מתעניין בנשמות האומללות שנפלו לעולם בו אין אותיות, זה מה שגואל את הנשמות משם.

כי אלו המבוכות והקשיות של האפיקורסית הזאת הבא מחלל הפנוי, הם בבחינת שתיקה, מאחר שאין עליהם שכל ואותיות לישובם כנ"ל. כי הבריאה הייתה על-ידי הדיבור, כמו שכתוב (תהלים לג): "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם" ובהדבור יש חכמה, כי כלל הדבור הוא רק חמשת מוצאות הפה, ועל ידם נתהוו כל הדברים של כל הבריאה, וכמו שכתוב (שם כד): "כלם בחכמה עשית".

כל המחשבות שבתוך הבריאה נובעות מהחכמה העליונה, כמו שאומר מרן הרב קוק זצ"ל. אבל יש מחשבות שבאות מן החלל:

ועל כן שיך לומר ממלא כל עלמין, הינו כל הבריאה, שנברא בתוך החלל הפנוי. וגם סובב כל עלמין, הינו שמסבב גם על החלל הפנוי. ובאמצע מפסיק החלל הפנוי, שכפיכך צמצם משם אלקותו.

והנה על ידי אמונה, שמאמינים שהשם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. ומאחר שהוא סובב כל עלמין, אם כן שגם החלל הפנוי בעצמו נתהווה מחכמתו יתברך. ובודאי באמת לאמתו יש שם אלקותו יתברך, רק שאי אפשר להשיג זאת, ולמצוא שם השם יתברך כנ"ל.

ריבוננו של עולם, האור אין סוף, הוא סובב כל עלמין - הוא מסביב לכל המציאות, אבל גם ממלא כל עלמין. בתוך המילוי הזה נמצאת גם האפיקורסות שבאה משבירת הכלים. אבל צריך שיהיה הפרש בין הסובב לממלא, כי אם הממלא היה ממלא את כל החלל, לא היה הפרש בין הסובב לבין הממלא. לכן נשאר חלל - על מנת שיהיה הפרש בין הסובב לבין הממלא; וזה עצמו מכריח דווקא את האפשרות של האפיקורסות הפוסט מודרניסטית האומרת שאין משמעות לכולם.

הקב"ה, מבאר רבי נחמן, נקרא אלוהי העברים. עברים מלשון עבדים, מכל עבר ועבר. כלומר יש אלוהים מהצד הזה ואלוהים מהצד הזה, ובאמצע חלל. בני ישראל, הם מאמינים באלוהי העברים ועל כן מאמינים שהוא נמצא בכול, גם בחלל הפנוי: "רק ישראל על ידי אמונה עוברים על כל החכמות"¹.

עתה רבי נחמן חוזר על הדברים:

על כן הם [ישראל] עוברים על כל החכמות והקשיות והאפיקורסית הבא משם מחלל הפנוי, כי יודעים שבודאי אי אפשר למצוא להם תשובה. כי אם היה

1 בני לוי, תלמידו של סארטר שהיה פעיל שמאל קיצוני בצרפת, חזר בתשובה בערוב ימיו. למרות שהיה אנטי-ציוני, הוא עלה ארצה, הפך ליהודי חרדי ואף ניהל את מכון לוינס. המהפך בחייו החל מהמפגש עם ספר יצירה, מהגילוי שיש אותיות. בחלל הפנוי הרי אין אותיות, ופתאום הוא גילה שיש אותיות שבאות מתוך החלל הפנוי. כלומר אפילו מתוך המקור שאין בו היגיון, צומח היגיון. בעקבותיו גם סרטור החל בערוב ימיו להכיר בערכה של היהדות.

החכמה על ידי מילתא דבדיחותא. החכמה - יש בה חוק. והצחוק, זה צא-חוק, הוא יוצא מן החוק.

ומכאן מוכרח להיות שכאשר האדם עוסק במטפיזיקה עליונה, מותר לו להשתמש בכל מיני מילים בתנאי אחד, שהוא אינו לוקח את עצמו יותר מדי ברצינות... הצחוק הוא אפוא דבר מהותי מאוד, ולכן אומר התלמוד במסכת תענית, שמי שידוע להצחיק אנשים הוא בן העולם הבא.

ואולם לא קל להבחין בין הליצנות לבין הבדיחותא. מי שצופה מן מהצד לא תמיד מסוגל לדעת אם האדם הוא לץ או שהוא מתבדח. אם הוא לץ, זה גרוע מאוד - ואם הוא מתבדח זה עליון מאוד. לפי זה, מי שיש לו חוש הומור יכול להעלות את הלץ. הדבר כתוב במפורש בבעל שם טוב, בספר 'כתר שם טוב', שם נאמר לגבי הפסוק (בראשית פרק כב, ג) "וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יֶצְחָק בְּנוֹ": "ויקח את שני נעריו" - השנים של הנערות, השנים בהן עושה האדם הרבה שטויות. ואיך מעלים זאת? על ידי "צחק בנו", ע"י מילתא דבדיחותא דקדושה.

וְהַדְּבֹר הוּא הַגְּבוּל שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים, כִּי הַגְּבִיל חֻכְמָתוֹ בְּהֵאוֹתִיּוֹת שְׂאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ הֵם גְּבוּל לְזֶה, וְאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ הֵם גְּבוּל לְזֶה. אֲבָל בְּהַחֲלִל הַפְּנּוּי שֶׁהוּא מְקִיף כָּל הָעוֹלָמוֹת כִּנ"ל, וְהוּא פְּנּוּי מִכָּל כְּבִיכּוֹל כִּנ"ל, אֵין שָׁם שׁוּם דְּבֹר, וְאִפִּילוּ שְׁכָל בְּלֹא אוֹתִיּוֹת כִּנ"ל. וְעַל כֵּן הַמְּבֹכּוֹת הַבָּאִים מִשָּׁם, הֵם בְּבַחֲנֵית שְׁתִּיקָה.

עד כאן נותן רבי נחמן מקום באופן כללי גם להשקפה של האפיקורסות השנייה. אבל מהי ההשלכה השכלית של דבריו?

דבריו של רבי נחמן נותנים בהכרח מקום לחוש ההומור, לצחוק. הרצינות בנויה על החכמה, אבל אם מניחים שיש מקור לחכמה, כדי להשיג אותו צריך לפרוץ את גבולותיה. הגבולות של החכמה נפרצים בבדיחה, או בלשון חז"ל: 'מילתא דבדיחותא'. התלמוד אומר (עיין שבת דף ל, ב, עפ"י שמונה פרקים להרמב"ם פ"ה): "כד רבנן הוו חלשי בגירסייהו [כשהחכמים היו עייפים בלימודם] הוו קאמרי מילי דבדיחותא [היו אומרים דברי בדיחות]". ואולם אם הם היו עייפים, מדוע לא הלכו לישון? אומר התלמוד, שהם לא היו עייפים כפשוטו אלא עייפים מלימודם, כלומר הם הגיעו לקצה גבול החכמה. לכן לא הייתה להם ברירה אלא לפרוץ את גבולות

בנושאי המאמרים האלו - ניתן לעיין בספר "דעה צלולה" הוצאת "אורים" contact.ourim@gmail.com טל' 050-555-6775

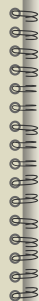
התום

"לעולם יכבד האדם בעצמו את צד התום שבו.

זה הצד שאין ההתחכמות השכלית חודרת אליו, והתום הנפשי עושה את פעולתו.

כי דווקא שם חודר האור האלוהי
בלא הגבלה וצמצום של השכל"

(שמונה קבצים, קובץ ה, רכו)

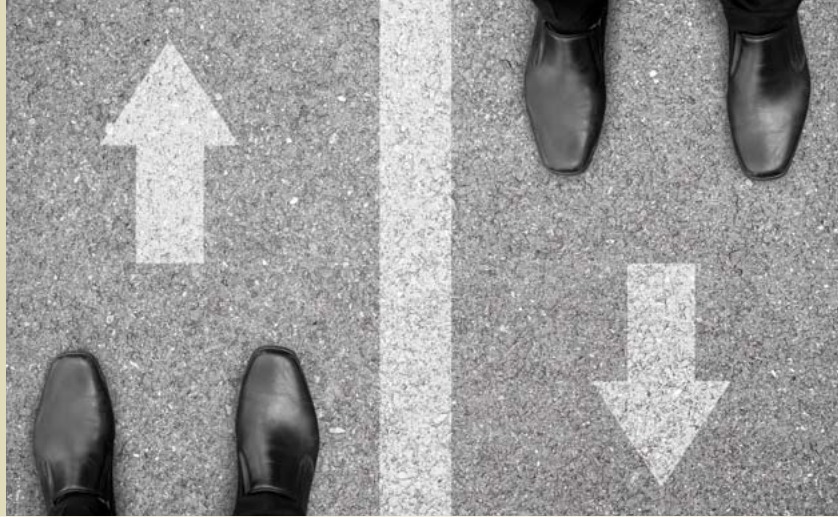

סוד הנסירה

האמונה בהרתה על ידי אפשרות של כפירה

מידת האמונה, פיסקה טו

הרב יצחק חי זאגא

יש בה חסרון מסוים. ההכרח הטבעי, אינו נותן מקום לבהירות הדעת, המעמיקה והבוחרת, לגלות את פעולתה, ולבחור בטוב באופן רצוני.

על כן באים ימים שתרדמה נופלת על האדם, והפרצופים ננסרים זה מזה, עד שהפירוד הגמור נעשה אפשרי, ובכללות התרדמה במקום צלע מחוברת, חיבור טבעי, גב לגב, עומדת תפארת אדם בכליל הדרה, שהבחירה השכלית מכרת לומר "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר משרי", והעולם מתכוונן בהופעת חיים ותולדות קיימות עדי עד.

האדם נברא 'דו-פרצוף'. איש מצידו האחד ואשה מצידו השני. במצב הזה היו האיש והאשה מחוברים לגמרי בחיבור הכרחי וטבעי. לא היתה אפשרות לגירושין. אך גם הדביקות היתה דביקות של הכרח, לא של בחירה. הניסור שניסר הקב"ה את האדם לאיש ואשה, הביא למצב שאיש ואשה צריכים לבחור ולהכיר בהכרחיות חבורם. לבוא אל החבור הגדול, אל ברית האישות, מתוך בחירה. לבחור - באין בחירה. להכיר כי מדובר בברית שלעולם לא תופרד.

כך גם לגבי אפשרות הכפירה. כדי להביא את האמונה לטוהר של בחירה מדעת, ולא רק הכרח טבעי, הפיל הקב"ה תרדמה, הסתלקות מוחין, היעלמות האור, כך שתתאפשר הכפירה. אז הופיע האדם כמי שיכול לכפור, אך גם כמי שיכול לבוא אל האמונה, ממקום

אפשרות הכפירה

מדוע יצר הקב"ה בעולמנו את האפשרות לכפור בו? - האמנם כדי לטהר את האמונה. הכיצד?

יש לציין, לפני שניכנס לעומק הענין, כי השפעתה הטובה של הכפירה ל'ניקוי האמונה', תבוא בדברי הרב לקמן פיסקה כח.

בפיסקה זו איננו דנים בתועלת הכפירה אלא בתועלת שבעצם יצירת האפשרות לכפור, לטהר האמונה.

כותב מרן הרב זצ"ל:

אי אפשר לאדם להפרד מדבקות האלהית, ואי אפשר לכנסת ישראל להפרד מצור ישעה אור ד' אלהי ישראל. אבל אי אפשרות הזאת, ההולכת ומופיעה בכל הדורות, יש בה הכרח טבעי, שאיננו נותן מקום לבהירות הדעת לגלות את פעולתה... (אורות ישראל פרק א, יג)

תופעת החילוניות היא תופעה ייחודית לדור הגאולה. בכל הדורות יהודים דבקו בד'. מי שלא, היה פשוט רשע. לא היתה תופעה של אנשים טובים שנפלו לכפירה בשל בלבול, חוסר הבנה וחיפוש. אדם מישראל, אינו יכול להיפרד מדבקות בד'. בכלל, האומה הישראלית אינה יכולה להפרד מצור ישעה הוא אור ד' אלוקי ישראל. אבל הדביקות הטבעית ההכרחית הזאת, שאין בה אפשרות של כפירה, זו שהתגלתה במהלך כל הדורות,

להתנהל כאומה ללא תורה. שאפשר למרוד במצוות התורה. זוהי תוצאה זמנית של הנסירה המאפשרת את הבחירה החפשית, כדישהבנין שיבנה כתוצאה מאפשרות הבחירה, יהיה בנין של אחדות האומה ותורתה, באחדות עמוקה יותר ומשוכללת בכל פירות החופש לכחור בתורה מרצון.

על חזון זה אמרו חז"ל, בתיאור שלבי הגאולה 'תורה חוזרת ללומדיה', (סנהדרין דף צ, א) אחר שכחתה הזמנית. ומתוך כך, וכל בנין יהיו למודי ד', ותרכה השלמות בישראל.

טהרת הרעיון הציוני

מעין הדברים דלעיל, וכחלק בלתי נפרד מהם, חווים אנו היום את נסיון ניתוקה של מדינת ישראל משורשה בקודש. המאבק המשולב, על חיי אישות קדושים, על קדושת הצבא, על קדושת החינוך, על קדושת הכותל, וכל השאר, אינו אלא תוצאה של תרדמה, אשר יצרה את אפשרות הניסור, כאילו אפשר לה למדינת ישראל להתקיים כמדינה חילונית כופרת.

כל הכפירה האנטי ציונית הזו, לא באה אלא כדי שישבו העם כולו להכיר בהיכרות מבינה ועמוקה, מתוך בחירה של פנים אל פנים, בערכה האלוקי של מדינת ישראל. עד שיאמר העם כולו לשכינה הקדושה, זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי. תוצאת כל מצעדי ההבל ודגלי רעות הרוח תהיה, התאחדות גמורה ומוחלטת של מדינת ישראל, עם יעודה האלוקי האמוני, כדבריו הנצחיים של מן הרב זצ"ל:

מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ד' אחד ושמו אחד. (אורות ישראל פרק ו, ז)

זהו נוסחו העתידי של חוק הלאום האמיתי שיחוקק בעזרת ד' במהרה בימינו.

של בחירה רצונית הכרתית עמוקה. האמונה יכולה להופיע בטהרתה, דוקא משום אפשרות הכפירה. האמונה יכולה להיטהר ולהתרומם ממצוות אנשים מלומדה, אל חבור פנימי עמוק, דוקא בגלל אפשרות הכפירה שהופיעה בעולם. מתוך האמונה הטהורה המחודשת הזאת, יביא העולם הופעות חיים חדשות, ותולדות תרבותיות אמוניות, שיהיו קיימות ועומדות לעדי עד.

הכפירה בתורה וחזרתה ללומדיה

האפשרויות לדבר "גבוהה גבוהה", על דבר שמה, על דבר כפירה, על דבר פירודים מוחלטים, הן תולדותיה של הנסירה, המביאה לידי ההתאחדות הגמורה, הצורית החפשית, "כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך".

האפשרויות שהופיעו בעולם לפני כמאה וחמישים שנה, לדבר גבוהה גבוהה, כאילו יהודים יכולים להתנצר, והעולם יכול להתנהל מבלי להתייחס לקיומו של האל, ולכפור עד כלות, הן תולדותיה של אותה נסירה אלוקית, שאיפשרה את הכפירה, דווקא כדי להביא להתאחדות הגמורה והנעלה יותר, של הקב"ה עם ישראל ועם עולמו בכלל.

דווקא אפשרות הכפירה היא שאפשרה גם את התעלות האמונה למדרגה בעלת צורה ומשמעות עמוקה אשר באה מבחירה חפשית. הכפירה בישראל בפרט, היא אשר תביא את החיבור האמוני הגדול, עד למדרגת השמחה הגדולה, המתוארת בפי הנביא ישעיהו ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלוקיך". (פרק סב, ה), כאילו 'נתחת' מחדש עם הקב"ה.

החזיון מתגלה ביושנה של התורה אל האומה, שהחיבור הטבעי הולך ומתפרד על ידי הנסירה התרדמית, וגמר הנסירה הוא תוכן הבנין, המביא לאחדות משוכללת, ותורה חוזרת ללומדיה, וכל בנין למודי ד' ורב שלום בניך.

כך הוא גם ביחס שבין תורה לעם ישראל. בדורות האחרונים, יש החושבים שאפשר לנו

אל 'רבנות ירושלים'

פרק מן ה'סאגא'...

שנת תרע"ח

הרב יוחנן פריד

הראי"ה קוק עם אנשי ירושלים

העולם היהודי, לארצותיו ברחבי אירופה, חווה את האווירה הטעונה ומתחילה ממנו נהירה והגירה מאסיבית מערבה, ובמיוחד ל'ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות' - לאמריקה!

מן הרב זצ"ל, אשר הגיע ללונדון (פרשה בפני עצמה...) בתום המלחמה ממקום גלותו בשווייץ, נמצא באנגליה. הוא - בעמדה ציבורית מכובדת ומשפיעה בתוך ומתוך קהילת "מחזיקי הדת" והוא פועל כידוע נמרצות בכמה מישורים מקומיים ויהודיים עולמיים. (הצהרת בלפור!)

מן הנעשה בירושלים

נניח את ארצות העולם ותהפוכותיהן, ונתאר עתה את המתרחש ואת התוסס 'בתוכני ירושלים' בדיוק בתקופה זו של השנה לפני 100 שנים!

ביום השישי י"ז באב תרע"ח (26.7.1918) מתכנס באופן בהול הוועד הפועל של "וועד העיר" ירושלים (המאגד את הרבנות האשכנזית והספרדית!) כאשר על סדר היום עומד נושא אחד בלבד וחשוב ביותר, והוא: **בחירת רב העיר לירושלים.**

תפקיד זה לא היה מאוייש מספר שנים. זאת, כמובן בשל מחלוקות קשות שקרעו את היישוב הישן בעיר מבפנים וכן עקב פערים משמעותיים שנוצרו והעמיקו בין הרבנים המתונים והקנאים ביחס למתרחש בעולם

בתודעתנו ההיסטורית יחקק לנצח הוד תוארו של מן הרב הראי"ה קוק זצ"ל כ"הרב הראשי" שהרי הוא כידוע מקימה של הרבנות הראשית לארץ ישראל, הוא מייסדה והוא ראשון המכהנים בה בתואר הנעלה הזה.

נראה, כי לרבים ידועה גם העובדה שטרם להקמתה של הרבנות הראשית לארץ ישראל, כיהן הוא בתפקיד רבה של העיר ירושלים.

אך מאידך, נדמה כי לא לכל ידוע הדבר, כי 'עניין זה' (של 'רבנות ירושלים') היה קשה ומסובך הן מבחינת החיים היהודיים-הפנימיים והן מבחינת הסיטואציה הפוליטית העולמית, בשנות הסיום של מלחמת העולם הראשונה.

נמנה להלן רשימה חלקית של עובדות שיש בהן כדי להמחיש את קלחת 'המערבולת העולמית' של אותם ימים בשנת תרע"ח (1918).

כאמור, מלחמת העולם 'הראשונה' עקובת הדם ומליאת התהפוכות נסתיימה, בולגריה חתמה על הסכם שביתת הנשק, לאחריו קורסת נכנעת ושוקעת האימפריה התורכית רבת השנים וגדולת ההיקף הגיאוגרפי, עם נפילה זאת מתפרקת גם הקיסרות האוסטרו-הונגרית של מרכז אירופה, הצבא הגרמני שבור ומוכה, אך ההנהגה הפוליטית לא רוצה לסיים את המלחמה ומתחוללת אז בגרמניה הפיכה אשר רק אחריה באה הכניעה. ולהשלמת התמונה יש להוסיף כי ממלכת בריטניה ומדינת צרפת משתלטות ושולטות מעתה על ארצות מזרח הים התיכון.

מגלה אהדה כלפי התנועה הציונית והאיום הכלכלי הממשי מאיים על המוסדות של הקהילה הדתית המתפוררת - **כל אלה מחוללים מפנה תודעתי בציבור אשר חודרת בו ההכרה כי יש צורך ברבנות מסוג חדש כזו המחוברת גם אל ההווה הציונית.** אין כל ספק כי מחשבה כזאת לא הייתה עולה על דעת היישוב החרדי בירושלים לפני המלחמה.

ואכן, בי"ט באלול תרע"ח מגיע אל הרב קוק בלונדון מכתב מראשי הקהל בירושלים שבו נאמר בין השאר כי בני ירושלים "מבקשים על נפשם כי ברחמי אב יצילם הצלה מוסרית [...]" ומצפים שהדרת גאונו יופיע בהדרו בירושלים [...]" לרעות ביעקב"

בכוונתו של תיאור פרטני זה (שאינו מקיף את כל העובדות) לצייר את ה'קלחת הרותחת' בקהילה היהודית הירושלמית ואשר אליה כזכור, נקרא מן הראיה זצ"ל.

בעולמו של הרב בלונדון

כזכור, הרב זצ"ל, נמצא בתקופה המדוברת, היינו בסוף שנת תרע"ח ובתחילת שנת תרע"ט עדיין באנגליה (בהארגייט עיר המנוחה והמרפא, וכן בקרב קהילתו - "מחזיקי הדת" בלונדון).

מן העיון בחלק מאגרותיו באותם ימים (בכרך ג של אגרות הראיה החל מאגרת תתקיז ואילך) עולה תמונה שונה מזו שהיינו מצפים לה.

משפע הדברים ומשטף כתיבתו, ניכר כי כל מרצו ותנופת עשייתו האדירים היו אז מופנים להפצתו ולהרחבתו של הרעיון והשם "ירושלים", בכל הטבוע בו ובכל המסתעף ממנו... הוא מתווה תוכנית בת 'שלושה ראשים' לפעילות סביב 'ירושלים': 'האידיאה', 'ההסתדרות' וה'דגל'.

הרב מדבר על הסברה מקיפה בארצות אירופה. הוא מבקש לאמץ ולחזק את כל המקודש על אדמת הקודש 'בלא התרפסות כל דהו לאיזה כח של חול' ואפילו על הקמתה של ישיבה בירושלים אשר 'טובי

המודרני, בציבור היהודי והכללי במספר נושאים עקרוניים ובסיסיים.

חשיבותו של הדיון המוזכר ניכרת גם מ'תגבורת' הנוכחים הנוספים באסיפה זו שהם: **הרב בן ציון חי עוזיאל**, רב הקהילה הספרדית ביפו, לימים הראשון לציון, **הרב ישראל אבא ציטרון**, רבה של המושבה פתח תקוה, **הרב משה אוסטרובסקי** רבה של המושבה עקרון **והרב אהרון בן שמעון** מקהיר.

בדיון, עולה, לא לראשונה, שמו של הרב א"י הכהן קוק היושב בלונדון, כמועמד רצוי וראוי... שכן ידוע לנו, כי קודם לשיבה 'ממסדית' זו נעשו לאורך השנה ובמיוחד בחדשים האחרונים כמה פעילויות מגוונות למדי:

האחת, מתייחסת אל **הרב צבי פסח פראנק** מחשובי הרבנים ותלמידי החכמים אשר בירושלים הכותב לו בכ"ב בטבת באותה שנה, על מחשבותיו ופעולותיו להשבתו של הרב מאנגליה לארץ ולמינויו כרבה של ירושלים.

שניה, תלמידו המסור הנאמן והקרוב **הרב יעקב משה חרל"פ** אשר בנוסף למכתביו אל הרב 'מושך בחוטים' בין הרבנים והעסקנים בירושלים, ויחד עם פעילותו זאת מעורר גם את תשומת לב הממסד הציוני בצורך החיוני להשיב את הרב קוק, לשעבר רבה של יפו, לארץ.

אך, לא די בעובדות אלו: שכן יחלפו עוד כשבועיים ובערב חודש אלול, כאשר עולים כמנהגם ראשי עסקני הציבור על קברי האבות בחרון הם מכנסים שם ישיבה מיוחדת לדיון במצבה של קהילת ירושלים מחוסרת המנהיגות הרבנית. ('עסקנים' אלו הם פרנסי 'הועד הכללי של הכוללים', ראשי ישיבת 'עץ חיים' ומנהלי בית החולים 'ביקור חולים'...)

נשוב עתה אל העולם היהודי אשר בו ניכרת התחזקותה של התנועה הציונית. נציגות ממסד התנועה המכונה "ועד הצירים" מבקרת בארץ כדי לתאם בין היישוב היהודי בארץ לשלטונות המנדט הבריטי. מפגש לא מוצלח מתקיים בין הוועד לבין הנהגת הרבנים, השלטון הבריטי

השקעה מינימלית תשואה מקסימלית

ההזדמנות שלך!

'פרי נדל"ן' מזמינה אתכם לרכוש משרד במגדל העסקים המוביל והיוקרתי בישראל ולהיות חלק מההצלחה

החל מ- **129,000 ₪**

במרכז פארק המדע ברחובות, צמוד לתחנת הרכבת ולצירי התנועה המרכזיים, מוקם בימים אלו מגדל עסקים עם משרדים לרכישה בגדלים שונים החל מ-14 מ"ר, לצד חדרי ישיבות מרכזיים וטרקלין עסקים בכל קומה.

***5066**
www.perinadlan.co.il

'בית הרב' | זאת לראי"ה (ע"ר)

רח' הרב קוק 9 ירושלים 9131002. טל' 02-623-2560
www.beit-harav.org.il
beitharavkook@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש. נס ציונה
טלפון 052-388-3322 075-388-3322
www.ortotavraham.com
timor@eldadperi.co.il

יוצא לאור ע"י 'אורות אברהם' בשיתוף ישיבת ההסדר והגרעין התורני ראשון לציון ו'בית הרב' ירושלים ת"ו

עריכה: הרב יוחנן פריד | עימוד ועיצוב: סטודיו דראור